

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

İdare ve yazı işleri için
Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat
Genel Müdürlüğüne
müracaat olunur

20 TEMMUZ 1961
PERŞEMBE

Sayı : 10859

KANUN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun No : 334

Kabul tarihi : 9/7/1961

BAŞLANGIÇ

Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında tophyan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve;

«Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesinin, Milli Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdi ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllüğünde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.

BİRİNCİ KISIM

GENEL ESASLAR

I. Devletin
şekli.

MADDE 1 — Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri.

MADDE 2 — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanarak, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin bütünlüğü; resmî dil; başkent.

MADDE 3 — Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Resmî dil Türkçedir. Başkent Ankara'dır.

IV. Egemenlik.

MADDE 4 — Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletininindir.

Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almıyan bir devlet yetkisi kullanamaz.

V. Yasama yetkisi.

MADDE 5 — Yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisininindir. Bu yetki devredilemez.

VI. Yürütme görevi.

MADDE 6 — Yürütme görevi, kanunlar çerçevesinde, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir.

VII. Yargı yetkisi.

MADDE 7 — Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

VIII. Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı.

MADDE 8 — Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz. Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

IX. Devlet şeklinin değişikliği.

MADDE 9 — Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmü değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

İKİNCİ KISIM TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL HÜKÜMLER

I. Temel hakların niteliği ve korunması.

MADDE 10 — Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilemez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.

II. Temel hakların özü.

MADDE 11 — Temel hak ve hürriyetler, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, kamu yararı, genel ahlak, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.

III. Eşitlik.

MADDE 12 — Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımını gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

IV. Yabancıların durumu.

MADDE 13 — Bu kısımda gösterilen hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak, kanunla sınırlanabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİNİN HAKLARI VE ÖDEVLERİ

I. Kişi dokunulmazlığı.

MADDE 14 — Herkes, yaşama, maddî ve mânevi varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptir.

Kişi dokunulmazlığı ve hürriyeti, kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça kayıtlanamaz.

Kimseye eziyet ve iltence yapılamaz.

İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza konulamaz.

II. Özel hayatın korunması.

MADDE 15 — Özel hayatın gizliliğine dokunulmaz. Adli kovuşturmanın gerektirdiği istisnalar saklıdır.

a) Özel hayatın gizliliği.

Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; kamu düzeninin gerektirdiği hallerde de, kanunla yetkili kılınan mercinin emri bulunmadıkça, kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranmaz.

b) Konut dokunulmazlığı.

MADDE 16 — Konuta dokunulamaz.

Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; millî güvenlik veya kamu düzeni bakımından gecikmede sakınca bulunan hallerde de, kanunla yetkili kılınan mercinin emri bulunmadıkça, konuta girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.

c) Haberleşme hürriyeti.

MADDE 17 — Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir.

Haberleşmenin gizliliği esastır. Kanunun gösterdiği hallerde, hâkim tarafından kanuna uygun olarak verilmiş bir karar olmadıkça, bu gizliliğe dokunulamaz.

III. Seyahat ve yerleşme hürriyeti.

MADDE 18 — Herkes, seyahat hürriyetine sahiptir; bu hürriyet, ancak millî güvenliği sağlama ve salgın hastalıkları önleme amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Herkes, dilediği yerde yerleşme hürriyetine sahiptir; bu hürriyet, ancak millî güvenliği sağlama, salgın hastalıkları önleme, kamu mallarının koruma, sosyal, iktisadi ve tarımsal gelişmeyi gerçekleştirme zorunluğuyla ve kanunla sınırlanabilir.

IV. Düşünce ve inanç hak ve hürriyetleri.

a) Vicdan ve din hürriyeti.

Türkler, yurda girme ve yurt dışına çıkma hürriyetine sahiptir. Yurt dışına çıkma hürriyeti kanunla düzenlenir.

MADDE 19 — Herkes, vicdan ve dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Kamu düzenine veya genel ahlaka veya bu amaçlarla çıkarılan kanunlara aykırı olmayan ibâdetler, dini âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibâdete, dini âyin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz. Kimse, dini inanç ve kanaatlarından dolayı kınanamaz.

Din eğitim ve öğrenimi, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanunî temsilcilerinin isteğine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, iktisadi, siyasal veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasal veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtanlar kanuna göre cezalandırılır; dernekler, yetkili mahkemece ve siyasal partiler, Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır.

b) Düşünce hürriyeti.

MADDE 20 — Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlarını söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

Kimse, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz.

V. Bilim ve sanat hürriyeti.

MADDE 21 — Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Eğitim ve öğretim, Devletin gözetim ve denetimi altında serbesttir.

Özel okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile eşitlik istenecek seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir.

Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri ağırlamaz.

VI. Basın ve yayımla ilgili hükümler.

a) Basın hürriyeti

MADDE 22 — Basın hürdür; sansür edilemez.

Devlet, basın ve haber alma hürriyetini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın ve haber alma hürriyeti, ancak millî güvenliği veya genel ahlaki korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek ve yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlanabilir.

Yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde hâkim tarafından verilecek kararlar saklı olmak üzere, olaylar hakkında yayına yasağı konamaz.

Türkiye'de yayımlanan gazete ve dergilerin toplatılması, bu tedbirlerin uygulanacağına kanunun açıkça gösterdiği suçların işlenmesi halinde ve ancak hâkim kararıyla olabilir.

Türkiye'de yayımlanan gazete ve dergiler, ancak 57 nci maddede belirtilen fiillerden mahkûm olma halinde mahkeme kararıyla kapatılabilir.

b) Gazete ve dergi çıkarılma hakkı.

MADDE 23 — Gazete ve dergi çıkarılması, önceden izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Gazete ve dergilerin çıkarılması, yayımı, malî kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili şartlar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatların serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlayıcı siyasal, iktisadi, malî veya teknik kayıtlar koyamaz.

Gazete ve dergiler, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkânlarından eşitlik esasına göre faydalanır.

3) Kitap ve broşür çıkarılma hakkı.

MADDE 24 — Kitap ve broşür yayımı izne bağlı tutulamaz; sansür edilemez.

Türkiye'de yayımlanan kitap ve broşürler, 22 nci maddenin 5 inci fıkrası hükümleri dışında, toplatılmaz.

d) Basın araçlarının korunması.

MADDE 25 — Basımevi ve eklentileri ve basın araçları, suç vasıtası olduğu gerekçesiyle de olsa, zapt veya müsadere edilemez veya işletilmekten alıkozulamaz.

e) Basın dışı haberleşme araçlarından faydalanma hakkı.

MADDE 26 — Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişileri elindeki basın dışı haberleşme ve yayın araçlarından faydalanma hakkına sahiptir. Bu faydalanmanın şartları ve usûlleri, demokratik esaslara ve hakkaniyet ölçülerine uygun olarak kanunla düzenlenir. Kanun, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlara ulaşmasını ve kamu oyununun serbestçe oluşumunu köstekleyici kayıtlamalar koyamaz.

f) Düzeltme ve cevap hakkı.

MADDE 27 — Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından karar verilir.

II. Toplantı hak ve hürriyetleri.

MADDE 28 — Herkes, önceden izin almaksızın, silsiz ve saldırsız toplanma veya gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir.

a) Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı.

Bu hak, ancak kamu düzenini korumak için kanunla sınırlanabilir.

b) Dernek kurma hakkı.

MADDE 29 — Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, ancak kamu düzenini veya genel ahlâkı korumak için kanunla sınırlanabilir.

III. Hakların korunmasıyla ilgili hükümler.

MADDE 30 — Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmayı veya delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunla gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Tutukluluğun devamına karar verilebilmesi aynı şartlara bağlıdır.

a) Kişi güvenliği.

Yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kimselere, yakalama veya tutuklama sebeplerinin ve haklarındaki iddiaların yazılı olarak hemen bildirilmesi gerekir.

Yakalanan veya tutuklanan kimse, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç, yirmidört saat içinde hâkim önüne çıkarılır ve bu süre geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz. Yakalanan veya tutuklanan kimse, hâkim önüne çıkarılınca durum hemen yakınlarına bildirilir.

Bu esaslar dışında işleme tâbi tutulan kimselerin uğrayacakları her türlü zararlar kanuna göre Devlete ödenir.

b) Hak arama hürriyeti.

MADDE 31 — Herkes, meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde dâvacı veya dâvalı olarak, iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki dâvaya bakmaktan kaçınmaz.

c) Tabii yargı yolu.

MADDE 32 — Hiç kimse, tabii hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılmaz.

Bir kimseyi tabii hâkiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.

d) Cezaların kanunî ve şahsî olması; zorlama yasağı.

MADDE 33 — Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilinden dolayı cezalandırılmaz. Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.

Kimseye, suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Kimse, kendisini veya kanunun gösterdiği yakınlarını suçlandırma sonucu doğuracak beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsîdir.

Genel müsadere cezası konulamaz.

e) İspat hakkı.

MADDE 34 — Kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret dâvalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabûlü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasını veya şikâyetçinin ispata râzı olmasını bağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL VE İKTİSADİ HAKLAR VE ÖDEVLER

I. Ailenin korunması.

MADDE 35 — Aile Türk toplumunun temeldir. Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri, ailenin, ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri alır ve teşkilâtı kurar.

II. Mülkiyet hakkı.

MADDE 36 — Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

a) Mülkiyete ait genel kural.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

b) Toprak mülkiyeti.

MADDE 37 — Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır. Kanun, bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır.

Toprak dağıtımı, ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğurmaz.

c) Kamulaştırma.

MADDE 38 — Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usûlere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı aşamaz. Bu takdirde, taksitler eşit olarak ödenir ve kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten çiftçinin hakkaniyetli ölçüler içerisinde geçinebilmesi için zaruri olan ve kanunla gösterilen kısmının ve küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli herhalde peşin ödenir.

d) Devletleştirme.

MADDE 39 — Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödemek şartıyla devletleştirilebilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı aşamaz ve taksitler eşit olarak ödenir; bu taksitler, kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

III. Çalışma ve sözleşme hürriyeti.

MADDE 40 — Herkes, ödediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Kanun, bu hürriyetleri, ancak kanun yararı amacıyla sınırlayabilir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklere ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

IV. İktisadî ve sosyal hayatın düzeni.

MADDE 41 — İktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yarışır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir.

İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, millî tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak Devletin ödevidir.

V. Çalışma ile ilgili hükümler.

MADDE 42 — Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir.

Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadî ve mali tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirleri alır. Angarya yasaktır.

Memleket ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda vatandaşlık ödevi niteliği alan beden veya fikir çalışmalarının şekli ve şartları, demokratik esaslara uygun olarak kanunla düzenlenir.

a) Çalışma hakkı ve ödevi.

MADDE 43 — Kimse, yaşına, gücüne ve cinsiyetine uygun olmayan bir işte çalıştırılmaz.

Çocuklar, gençler ve kadınlar, çalışma şartları bakımından özel olarak korunur.

c) Dinlenme hakkı.

MADDE 44 — Her çalışan dinlenme hakkına sahiptir.

Ücretli hafta ve bayram tatili ve ücretli yıllık izin hakkı kanunla düzenlenir.

d) Ücrette adalet sağlanması.

MADDE 45 — Devlet, çalışanların, yapıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yarışır bir yaşayış seviyesi sağlanmalarına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır.

e) Sendika kurma hakkı.

MADDE 46 — Çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir.

Sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetimi ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

f) Toplu sözleşme ve grev hakkı.

MADDE 47 — İşçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler.

Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir.

VI. Sosyal güvenlik.

MADDE 48 — Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindedir.

VII. Sağlık hakkı.

MADDE 49 — Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbî bakım görmesini sağlamakla ödevlidir.

Devlet, yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır.

VIII. Öğrenimin sağlanması.

MADDE 50 — Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindedir.

Öğrenimin, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburîdir ve Devlet okullarında parasızdır.

Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenimi derecelerine kadar çıkarmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.

Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar.

IX. Kooperatifçiliği geliştirme.

MADDE 51 — Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.

X. Tarımın ve çiftçinin korunması.

MADDE 52 — Devlet, halkın gereği gibi beslenmesini, tarımsal üretimin toplumun yararına uygun olarak artırılmasını sağlamak, toprağın kaybolmasını önlemek, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gereken tedbirleri alır.

XI. Devletin iktisadî ve sosyal ödevlerinin sınırı.

MADDE 53 — Devlet, bu Bölümde belirtilen iktisadî ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini, ancak iktisadî gelişme ile mali kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SIYASİ HAKLAR VE ÖDEVLER

I. Vatandaşlık.

MADDE 54 — Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlık durumu kanunla düzenlenir.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça, vatandaşlıktan çıkarılmaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılmaz.

II. Seçme ve seçilme hakkı.

MADDE 55 — Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

Seçimler, serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır.

III. Siyasi partilerle ilgili hükümler.

MADDE 56 — Vatandaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.

a) Parti kurma hakkı ve partilerin siyasi hayattaki yeri.

Siyasi partiler, önceden izin alınmadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar.

Siyasi partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

b) Partilerin uyacakları esaslar.

MADDE 57 — Siyasi partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır.

Siyasi partiler, gelir kaynakları ve giderleri hakkında Anayasa Mahkemesine hesap verirler.

Partilerin iç çalışmaları, faaliyetleri, Anayasa Mahkemesine ne suretle hesap verecekleri ve bu Mahkemece malî denetimlerinin nasıl yapılacağı, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir.

Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki davalara Anayasa Mahkemesinde bakılır ve kapatma kararı ancak bu Mahkemece verilir.

IV. Kamu hizmetlerine girme hakkı.

MADDE 58 — Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

a) Hizmete girme.

Mal bildiri- ni. MADDE 59 -- Kamu hizmetine girenlerin mal bildiriminde bulunmaları kanunla düzenlenir. Yasama ve yürütme organlarında görev alanlar, bundan istisna edilemez.

V. Millî Savun- ma hak ve ödevi. MADDE 60 -- Yurt savunmasına katılma, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu ödev ve askerlik vürümü kanunla düzenlenir.

VI. Vergi ödevi. MADDE 61 -- Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi, resim ve harclar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur.

VII. Dilekçe hakkı. MADDE 62 -- Vatandaşlar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, tek başlarına veya topluca, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

CUMHURİYETİN TEMEL KURULUŞU

BİRİNCİ BÖLÜM

YASAMA

A) TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

I. T. E. M. M. nin kuruluşu. MADDE 63 -- Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosundan kuruludur. Meclisler, Anayasada gösterilen hallerde birlikte toplanır.

II. T. E. M. M. nin görev ve yetkileri.

a) Genel olarak. MADDE 64 -- Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, Devletin bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek, para basılmasına, genel ve özel af ilânına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerinden- dir.

b) Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma MADDE 65 -- Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı Devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

İktisadî, ticarî veya teknik münasebetleri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet maliyesi bakımından bir yüklenme gerektirmemek, kişi hâllerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayınlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde, bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanarak yapılan iktisadî, ticarî, teknik veya idarî andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan iktisadî, ticarî veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında 1 inci fıkra hükmü uygulanır.

Usûlüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında 149 uncu ve 151 inci maddeler gereğince Anayasa Mahkemesine başvurulamaz.

c) Silâh kuvvet kullanılması ve silahsızlanma. MADDE 66 -- Milletlerarası hukukun meşru saydığı hallerde savaş hali ilânına ve Türkiye'nin Taraf olduğu milletlerarası andlaşmaların veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dışında, Türk Silâh Kuvvetlerini yabancı ülkelere gönde-

rilmesine veya yabancı silâhli kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir.

Bu izin için, Meclisler, birlikte toplanarak karar verirler.

III. Millet Meclisi.

a) Kuruluş.

MADDE 67 -- Millet Meclisi, genel oyla seçilen dörtyüzlü milletvekilinden kuruludur.

b) Milletvekilli seçilme yetkiliği.

MADDE 68 -- Otuz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.

Türkçe okuyup yazma bilmiyenler, kasıtlılar, yükümlü olmasına ve muaf bulunmamasına rağmen muvazzaf askerlik hizmetini yapmayanlar veya yapmış sayılmayanlar ve kamu hizmetlerinden yasaklılar ile ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giymiş olanlar ve - taksirli suçlar hariç olmak üzere - beş yıldan fazla hapis cezasıyla veya zihnet, ihtilâs, irlikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle kesin olarak hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar da, milletvekili seçilemezler.

Aday olmak, memurluktan çekilme şartına bağlanamaz. Seçim güvenliği bakımından hangi memurların ne gibi şartlarla aday olabilecekleri kanunla düzenlenir.

Hâkimler ile subay, askerî memur ve astsubaylar, mesleklerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve seçilemezler.

c) Millet Meclisinin seçim dönemi.

MADDE 69 -- Millet Meclisi seçimleri dört yılda bir yapılır.

Meclis, bu süre dolmadan seçimin yenilenmesine karar verebilir. Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.

Yenilenmesine karar verilen Meclisin yetkileri, yeni Meclisin seçilmesine kadar sürer.

IV. Cumhuriyet Senatosu.

a) Kuruluş.

MADDE 70 -- Cumhuriyet Senatosu, genel oyla seçilen yüzelli üye ile Cumhurbaşkanınca seçilen onbeş üyeden kuruludur.

13 Aralık 1960 tarihli ve 157 sayılı Kanunun altında adları bulunan Millî Birlik Komitesi Başkanı ve üyeleri ile eski Cumhurbaşkanları, yaş kaydı gözetilmeksizin, Cumhuriyet Senatosunun tabii üyesidirler. Tabii üyeler, Cumhuriyet Senatosunun diğer üyelerinin tâbi oldukları hükümlere tâbidirler. Ancak, haklarında, bu Anayasanın 73 üncü maddesinin 1 inci ve 2 nci fıkraları ve 10 uncu geçici maddesinin 1 inci fıkrası hükümleri uygulanmaz. Tabii üye olarak Cumhuriyet Senatosuna katıldıktan sonra bir siyasî partiye girenlerin tabii üyelik sıfatı, partiye girişlerinden sonraki ilk Cumhuriyet Senatosu üyeliği seçim tarihinde sona erer.

b) Cumhuriyet Senatosuna üye seçme hakkı.

MADDE 71 -- Millet Meclisi seçimlerinde seçmen olan her Türk, Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde de aynı şartlarla oy kullanır.

c) Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilme yeterliği.

MADDE 72 -- Kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış bulunan ve milletvekili seçilmeye engel bir durumu olmayan her Türk, Cumhuriyet Senatosuna üye seçilebilir.

Cumhurbaşkanınca seçilecek üyeler, geçitli alanlarda seçkin hizmetleriyle tanınmış ve kırk yaşını bitirmiş kimselerden olur. Bunlardan en az onu başmüstazırlar arasından seçilir.

d) Cumhuriyet Senatosu üyeliğinin süresi.

MADDE 73 -- Cumhuriyet Senatosu üyeliğinin süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Cumhuriyet Senatosunun genel oyla ve Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerinin üçte biri her üç yılda bir yenilev.

Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerin süresi biter veya bu üyeliklerde herhangi bir sebeple boşalma olursa, Cumhurbaşkanı, bir ay içinde yeni üyeleri seçer.

Boşalan bir üyelğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

V. T. B. M. M. MADDE 74 — Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, seçimler kanunla bir yıl geriye bırakılabilir.

Meclislerin ara seçimleri her iki yılda bir Cumhuriyet Senatosu seçimiyle birlikte yapılır.

Millet Meclisi genel seçimlerine bir yıl kala ara seçimi yapılmaz.

VI. Seçimlerin genel yönetime ve denetimine. MADDE 75 — Seçimler yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır. Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzeni içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarının kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundadır.

Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

Yüksek Seçim Kurulu, yedi asıl ve dört yedek üyeden kuruludur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay genel kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir Başkan ve bir Başkanvekilli seçerler.

Yüksek Seçim Kuruluna Yargıtay ve Danıştaydan seçilmiş üyeler arasından adçekme ile ikişer yedek üye ayrılır. Yüksek Seçim Kurulu Başkan ve Başkanvekilli adçekmeye girmezler.

B) MECLİSLERE AIT MÜŞTEREK HÜKÜMLER

I. T. B. M. M. MADDE 76 — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün Milleti temsil ederler.

a) Milleti temsil.

b) Andicma.

MADDE 77 — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, görevlerine başlarken şöyle and içerirler :

«Devletin bağımsızlığını, vatanın ve milletin bütünlüğünü koruyacağıma; Milleti kayıtsız şartsız egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelere bağlı kalacağıma ve halkın mutluluğu için çalışacağıma namusum üzerinde söz veririm.»

c) Üyelikle bağdaşmayan işler.

MADDE 78 — İki Meclis üyeliği bir kişide birleşemez.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda, Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya veya dolayısıyla katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda, kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların yönetim kurullarında ve başka işlerinde görev alamazlar ve bunların herhangi bir yüklenme işini doğrudan doğruya veya dolayısıyla kabul edemezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmî veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ay aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul edebilmesi, kendi Meclisinin kararına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan diğer görev ve işler kanunla gösterilir.

d) Yasama dokunulmazlığı.

MADDE 79 — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden ve bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir Meclis üyesi, kendi Meclisinin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali bu hükmün dışındadır; ancak, bu halde, yetkili makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya üyenin Meclisine bildirmek zorundadır.

Bir Meclis üyesi hakkında seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır. Üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen Meclis üyesi hakkındaki takibat, kendi Meclisinin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Meclislerdeki siyasi parti gruplarınınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılması ve karar alınmaz.

e) Üyelikliğin düşmesi.

MADDE 80 — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği, bir üyenin üye seçilmeye engel bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giymesi, çekilmesi, kısıtlanması, üyelikle bağdaşmayan bir hizmet kabul etmesi veya Meclis çalışmalarına izinsiz veya özürsüz ve aralıksız olarak bir ay katılmaması yüzünden üyelikliğin düştüğünün kendi Meclisince karara bağlanmaması hallerinde sona erer.

f) İptâl istemi.

MADDE 81 — Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya üyelikliğin düşmesine Meclisçe karar verilmesi hallerinde, karar tarihinden başlayarak bir hafta içinde, ilgili üye veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden herhangi biri, bu kararın, Anayasa veya içtüzük hükümlerine aykırılığı iddiasıyla iptâli için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptâl istemini onbeş gün içinde karara bağlar.

g) Ödenek ve yolluklar.

MADDE 82 — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek ve yollukları kanunla düzenlenir. Ödenek ayhık tutarı birinci derecedeki Devlet memurunun ayhığını; yolluk da ödenek yarısını aşamaz.

Ödenek ve yollukların en çok üç aylığı önceden ödenebilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aylık ve ödeneklerine her ne suretle olursa olsun yapılacak zam ve ilâveler, ancak bu zam ve ilâveleri takibeden milletvekilleri genel seçiminden sonra uygulanır.

II. T. B. M. M. MADDE 83 — Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl Kasım ayının ilk günü kendiliğinden toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi yılda en çok beş ay tâtil yapabilir. Meclisler aynı zamanda tâtile girerler.

a) Toplanma ve tâtil.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, araverme veya tâtil sırasında, doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Cumhurbaşkanınca toplantıya çağırılır. Meclis Başkanları da, kendi Meclislerini doğrudan doğruya veya üyelerinin beşte birinin istemi üzerine toplantıya çağırırlar.

Meclislerden biri toplantıya çağırılınca, diğeri kendiliğinden toplanır.

Araverme veya tâtil sırasında toplantıya çağırılan Meclisler, önce, bu toplantıyı gerektiren konu üzerinde görüşme yaparlar.

b) Başkanlık Divanı.

MADDE 84 — Meclislerin Başkanlık Divanları, o Meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur.

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanları, kendi Meclislerince üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oy ile ikişer yıl için seçilirler; ilk ilâ oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yetimdir. Meclis Başkanlıkları için Meclisteki siyasi parti grupları aday gösteremezler.

Başkanlar ve Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partilerin veya siyasi parti gruplarının Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinde veya dışındaki faaliyetlerine ve görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar, Başkan oy kullanamaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantılarında Başkanlık Divanı, Millet Meclisi, Başkanlık Divanıdır

c) İktisat, siyasi parti grupları ve kolluk işleri. MADDE 85 — Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler, çalışmalarını, kendi yaptıkları İktisatın hükümlerine göre yürütürler.

İktisat hükümleri, siyasi parti gruplarının, Meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasi parti grupları, en az on üyeden meydana gelir.

Meclisler, kendi kolluk işlerini Başkanları eliyle düzenler ve yürütürler.

Madde 86 — Her Meclis, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve Anayasada başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar verir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde toplantı yeter sayısı, her iki Meclis üye tamsayısı toplamının salt çoğunluğudur.

e) Görüşmelerin açıklığı ve yayımlanması. MADDE 87 — Meclis görüşmeleri açıktır ve ilgili Meclisin tutanak dergisinde tam olarak yayınlanır. Meclisler, İktisat hükümlerine uygun olarak kapalı oturumlar yapabilir; bu oturumlardaki görüşmelerin yayını ilgili Meclisin kararına bağlıdır.

Meclislerdeki açık görüşmelerin her türlü vasıta ile yayını önlenemez.

III. T. B. M. M. nin denetim yolları. MADDE 88 — Soru, genel görüşme, Meclis soruşturması ve Meclis araştırması her iki Meclisin yetkilerindedir.

a) Genel olarak. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.

b) Gensoru. MADDE 89 — Gensoru yetkisi yalnız Millet Meclisindedir.

Milletvekilleri veya bir siyasi parti grupuna verilen gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmıyacağı, verilişinden sonraki ilk birleşimde görüşülür. Bu görüşmede, ancak önerge sahibi veya önerge sahiplerinden biri, siyasi parti grupları adına birer milletvekili, Bakanlar Kurulu adına Başbakan veya bir Bakan konuşabilir.

Gündeme alma kararı ile birlikte gensorunun görüşülme günü de belli edilir.

Gensorunun görüşülmesi, gündeme alma kararı tarihinden başlayarak iki gün geçmedikçe yapılamaz ve yedi günden sonraya bırakılamaz.

Gensoru görüşmeleri sırasında üyelerin verecekleri gerekçeli güvensizlik önergeleri veya Bakanlar Kurulunun güven isteği, bir tam gün geçtikten sonra oylanır.

Bakanlar Kurulunun veya bir Bakanın düşürülmesi, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla olur.

c) Meclis soruşturması. MADDE 90 — Başbakan veya Bakanlar hakkında yapılacak soruşturma istemleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında görüşülür ve karara bağlanır.

Soruşturma, her iki Meclisten eşit sayıda seçilecek üyelerden kurulu komisyonca yürütülür.

Yüce Divana sevk hususundaki karar birleşik toplantıda verilir.

Meclislerdeki siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınmaz.

O) KANUNLARIN YAPILMASI

I. Genel kurullar. MADDE 91 — Kanun teklif etmeye, Bakanlar Kurulu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri yetkilidirler.

a) Kanun teklif etme yetkisi. Üyeler, kendi tekliflerini her iki Meclisin ilgili komisyonlarında savunabilirler.

b) Kanunların görüşülmesi ve kabûlü. MADDE 92 — Kanun tasarı ve teklifleri önce Millet Meclisinde görüşülür.

Millet Meclisinde kabûl, değiştirilerek kabûl veya reddedilen tasarı ve teklifler Cumhuriyet Senatosuna gönderilir.

Millet Meclisinde kabûl edilen metin, Cumhuriyet Senatosunca değişiklik yapılmadan kabûl edilirse, bu metin kanunlaşır.

Cumhuriyet Senatosu, kendisine gelen metni değiştirerek kabûl ederse, Millet Meclisinin bu değişikliği benimsemesi halinde metin kanunlaşır.

Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsemezse, her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulur. Bu komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi, karma komisyonca veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisince hazırlanmış olan metinlerden birini olduğu gibi kabûl etmek zorundadır. Cumhuriyet Senatosunda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabûl edilmiş olan madde değişikliklerinde, Millet Meclisinin kendi ilk metnini benimsemesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereklidir. Bu halde açık oya başvurulur.

Millet Meclisinin reddettiği bir tasarı veya teklif, Cumhuriyet Senatosunca da reddedilirse, düşer.

Millet Meclisinin reddettiği bir tasarı veya teklif, Cumhuriyet Senatosunca olduğu gibi veya değiştirilerek kabûl edilirse, Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosunun kabûl ettiği metni yeniden görüşür. Cumhuriyet Senatosunun metni Millet Meclisince benimsenirse, kanunlaşır; reddedilirse, tasarı veya teklif düşer; Cumhuriyet Senatosundan gelen metin Millet Meclisince değiştirilerek kabûl edilirse, 5 inci fıkra hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile tümü reddedilen bir metnin Millet Meclisi tarafından kabûlü için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu lazımdır. Bu halde açık oya başvurulur.

Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile tümü reddedilen bir metnin kanunlaşabilmesi, Millet Meclisi tarafından üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile kabûl edilmesine bağlıdır. Bu halde açık oya başvurulur.

Cumhuriyet Senatosu, kendisine gönderilen bir metni, Millet Meclisi komisyonlarında ve genel kurullardaki görüşme süresini aşmayan bir süre içinde karara bağlar; bu süre üç ayı geçmez ve ivedilik hallerinde onbeş günden, ivedi olmayan hallerde bir aydan kısa olamaz. Bu süreler içinde karara bağlanmayan metinler, Cumhuriyet Senatosunca, Millet Meclisinden gelen şekliyle kabûl edilmiş sayılır. Bu fıkrada belirtilen süreler Meclislerin tatili devamınca işlemez.

Yasama Meclislerinin ve mahallî idarelerin seçimleri ve siyasi partilerle ilgili tasarı ve tekliflerin kabûl veya reddinde yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. Ancak, karma komisyon kurulmasını gerektiren hallerde, karma komisyonun raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında görüşülür ve karara bağlanır; Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında Millet Meclisinin kabûlü için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu lazımdır. 8 nci ve 9 uncu fıkralar hükümleri saklıdır.

c) Kanunların Cumhurbaş-
kanınca ya-
yınlanması.

Madde 93 — Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları on gün içinde yayımlar; uygun bulmadığı kanunu bir daha görüşmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte, aynı süre içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. Bütçe kanunları ve Anayasa bu hükmün dışındadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu yine kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır.

II. Bütçenin görüşülmesi ve kabûlü; gider artırıcı ve gelir azaltıcı teklifler.

MADDE 94 — Genel ve katma bütçe tasarıları ile millî bütçe tahminlerini gösteren rapor, mali yılı başından en az üç ay önce, Bakanlar Kurulu tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Bu tasarılar ve rapor, otuzbeş milletvekiliyle onbeş Cumhuriyet Senatosu üyesinden kurulu bir karma komisyona verilir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grupuna veya gruplarına en az otuz üye vermek şartıyla, siyasi parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili gözönünde tutulur.

Karma komisyonun en çok sekiz hafta içinde kabul edeceği metin, önce Cumhuriyet Senatosunda görüşülür ve en geç on gün içinde karara bağlanır.

Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen metin, en geç bir hafta içinde yeniden görüşülmek üzere, karma komisyona verilir. Karma komisyonun kabul ettiği son metin Millet Meclisinde görüşülür ve mali yılına kadar karara bağlanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclislerin genel kurullarında. Bakanlık ve daire bütçeleriyle katma bütçeler hakkındaki düşüncelerini, her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar; bölümler ve değişiklik önerileri, üzerlerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oya konur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının genel kurullarda görüşülmesi sırasında gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı teklifler yapamazlar.

İKİNCİ BÖLÜM

YÜRÜTME

A) CUMHURBAŞKANI

I. Seçimi ve taraflarlığı.

MADDE 95 — Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince, kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış kendi üyeleri arasından, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla yedi yıllık bir süre için seçilir; ilk iki oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yetinilir.

Bir kimse arka arkaya iki defa Cumhurbaşkanı seçilemez.

Cumhurbaşkanı seçilenin partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sıfatı sona erer.

II. And içmesi.

MADDE 96 — Cumhurbaşkanı, görevine başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde şöyle and içer :

«Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Türk Devletinin bağımsızlığına, vatanın ve Millet'in bütünlüğüne yönelecek her tehlikeye karşı koyacağıma; Millet'in kayıtsız şartsız egemenliğini ve Anayasayı sayacağıma ve savunacağıma; İnsan haklarına dayanan demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinden ve tarafsızlıktan ayrılmıyacağıma; Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini koruyup yüceltmek ve üzerime aldığım görevi yerine getirmek için bütün gücümle ve varlığımla çalışacağıma namusum üzerine söz veririm.»

III. Görev ve yetkileri.

MADDE 97 — Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla, Türkiye Cumhuriyetini ve Millet'in birliğini temsil eder.

Cumhurbaşkanı, gerekli gördükçe, Bakanlar kuruluna başkanlık eder; yabancı Devletlere Türk Devletinin temsilcilerini gönderir ve Türkiye'ye gönderilen yabancı Devlet temsilcilerini kabul eder; milletlerarası anlaşmaları onaylar ve yayımlar; sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle belirli kişilerin cezalarını hafifletebilir veya kaldırabilir.

IV. Sorumsuzluğu.

MADDE 98 — Cumhurbaşkanı, göreviyle ilgili işlemlerinden sorumlu değildir.

Cumhurbaşkanının bütün kararları, Başbakan ve ilgili Bakanlarca imzalanır. Bu kararlardan Başbakan ile ilgili Bakan sorumludur.

V. Sorumluluğu.

MADDE 99 — Cumhurbaşkanı, vatan hainliğinden dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az üçte ikisinin Meclislerin birleşik toplantısında vereceği kararla suçlandırılır.

VI. Cumhurbaşkanına vekillik etme.

MADDE 100 — Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, görevine dönmeye kadar; ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanı makamının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Cumhuriyet Senatosu Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder.

VII. Görevin sona ermesi ve yeni Cumhurbaşkanı seçimi.

MADDE 101 — Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasına onbeş gün kalınca veya Cumhurbaşkanlığı boşalınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni Cumhurbaşkanıyı seçer; Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı değilse, hemen toplantıya çağırılır.

B) BAKANLAR KURULU

I. Kuruluş.

MADDE 102 — Bakanlar Kurulu, Başbakan ve Bakanlardan kuruludur.

Başbakan, Cumhurbaşkanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri arasından atanır.

Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından Başbakanca seçilir ve Cumhurbaşkanınca atanır.

II. İşe başlama ve güven oyu.

MADDE 103 — Bakanlar Kurulunun listesi tam olarak Meclislere sunulur; Meclisler tatilde ise toplantıya çağırılır.

a) Göreve başlarken güven oyu.

Bakanlar Kurulunun programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir Bakan tarafından Meclislerde okunur ve Millet Meclisinde güven oyu başvurulur. Güven oyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.

b) Görev sırasında güven oyu.

MADDE 104 — Başbakan, gerekli görürse, Bakanlar Kurulunda görüştüğünden sonra, Millet Meclisinden güven isteyebilir.

Güven istemi, Millet Meclisine bildirilmesinden bir tam gün geçmedikçe görüşülemez ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçmedikçe oya konulamaz.

Güven istemi, ancak üye tamsayısının salt çoğunluğuyla reddedilebilir.

III. Görev ve siyasi sorumluluğu.

MADDE 105 — Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve Hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.

Her bakan, kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden ayrıca sorumludur.

Bakanlar, dokunulmazlık ve yasaklamalar bakımından Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleriyle aynı durumdadır.

Bakanlıkların Kurulması ve Bakanlar.

MADDE 106 — Bakanlıklar, kanunun koyduğu esaslara göre kurulur.

Açık olan Bakanlıklarla iznili veya özürli olan bir Bakana, diğer bir Bakan geçici olarak vekillik eder. Ancak, bir Bakan birden fazlasına vekillik edemez.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla Yüce Divana verilen bir Bakan, bakanlıktan düşer.

Herhangibir sebeple boşalan Bakanlığa en geç onbeş gün içinde atanma yapılır.

V. Tüzükler.

MADDE 107 — Bakanlar Kurulu, kanunun uygulanmasını göstermek veya kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak şartıyla ve Danıştayın incelemesinden geçirilerek, tüzükler çıkarabilir.

Tüzükler, Cumhurbaşkanınca imzalanır ve kanunlar gibi yayınlanır.

VI. Millet Meclisi Seçimlerinin Cumhurbaşkanınca Yenilenmesi.

MADDE 108 — Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü maddeleri uyarınca verilen güvensizlik oyu sebebiyle, onsekiz aylık bir süre içinde, Bakanlar Kurulu iki defa düşmüş ve üçüncü defa güvensizlik oyu verilmiş olursa, Başbakan, Cumhurbaşkanından, Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesini isteyebilir. Bu istek üzerine, Cumhurbaşkanı, Meclislerin Başkanlarına danışarak, seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Yenilenme kararı Resmî Gazete'de yayınlanır ve hemen seçime gidilir.

VII. Seçimlerde Geçici Bakanlar Kurulu.

MADDE 109 — Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, Adâlet, İçişleri ve Ulaştırma Bakanları çekilir. Seçimin başlangıç tarihinden üç gün önce, seçim dönemi bitmeden seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde ise, bu karardan başlayarak beş gün içinde, Başbakanca Türkiye Büyük Millet Meclisinin bağımsız üyeleri arasından yeni Adâlet, İçişleri ve Ulaştırma Bakanları atanır.

108 inci madde gereğince seçimlerin yenilenmesine karar verildiğinde Bakanlar çekilir ve Başbakan geçici bir Bakanlar Kurulu kurar.

Geçici Bakanlar Kuruluna, Adâlet, İçişleri ve Ulaştırma Bakanları Türkiye Büyük Millet Meclisindeki bağımsızlardan olmak üzere, Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarından, bu Meclisteki oranlarına göre üye alınır.

Siyasi parti gruplarından alınacak üye sayısını, Millet Meclisi Başkanı tesbit ederek Başbakanca bildirir. Teklif edilen Bakanlığı kabul etmeyen veya sonradan çekilen partililer yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışardan bağımsızlar atanır.

Geçici Bakanlar Kurulu, yenilenme kararının Resmî Gazete'de ilanından itibaren beş gün içinde kurulur.

Geçici Bakanlar Kurulu için güven oyuna başvurulmaz.

Geçici Bakanlar Kurulu, seçim süresince ve yeni Meclis toplanıncaya kadar vazife görür.

VIII. Millî Savunma.

a) Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı.

MADDE 110 — Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mânevî varlığından ayrılmaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.

Millî güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur.

Genelkurmay Başkanı, Silâhlı Kuvvetlerin komutanıdır.

Genelkurmay Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı Başbakanca karşı sorumludur.

b) Millî Güvenlik Kurulu.

MADDE 111 — Millî Güvenlik Kurulu, kanunun gösterdiği Bakanlar ile Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet temsilcilerinden kuruludur.

Millî Güvenlik Kuruluna Cumhurbaşkanı Başkanlık eder; bulunmadığı zaman, bu görevi Başbakan yapar.

Millî Güvenlik Kurulu, millî güvenlik ile ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak üzere, gerekli temel görüşleri Bakanlar Kuruluna bildirir.

C) İDARE

I. İdarenin Esasları.

MADDE 112 — İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına göre yapılır.

a) İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği. İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak kurulur.

b) Yönetmelikler.

MADDE 113 — Bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler. Yönetmelikler Resmî Gazete ile yayınlanır.

c) Yargı denetimi.

MADDE 114 — İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimini dışarda bırakamaz.

İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak davalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlüdür.

II. İdarenin Kuruluşu.

a) Merkezî idare. Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.

İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

Belli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, birden çok ili içine alan çevrede, bu hizmetler için, yetki genişliğine sahip kuruluşlar meydana getirilebilir.

b) Mahallî idareler.

MADDE 116 — Mahallî idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.

Mahallî idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55 inci maddede yazılı esaslara göre yapılır.

Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur.

Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

III. Memurlarla İlgili Hükümler.

a) Genel kural. Memurların nitelikleri, atamaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

b) Memur te- minati.

MADDE 118 — Memurlar ve kamu kurumunu niteliğindeki meslek teşekkülleri mensupları hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında, isnad olunan hususun ilgilieye açıkça ve yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmasının istenmesi ve savunma için belli bir süre tanınması şarttır.

Bu esaslara uyulmadıkça disiplin cezası verilemez.

Disiplin kararları, yargı mercilerinin denetimini dışarda bırakamaz.

Asker kişiler hakkındaki hükümler saklıdır.

c) Memurların siyasi parti- lere gireme- mesi.

MADDE 119 — Memurlar ve kamu idarelerinde çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânlar kanunla seçilen memurların

merkez kurullarında görev alanlar, siyasi partilere üye olamazlar. Memurlar ve kamu iktisadi teşebbüslerinde çalışanlar, görevlerini yerine getirirken, vatandaşlar arasında, siyasi kanaatlarından dolayı herhangi bir ayırım yapamazlar.

Bu esaslara aykırı hareketleri mahkeme hükmüyle sabit olanlar, kamu hizmetinden temelli çıkarılır.

IV. Özerk Kuruluşlar.

a) Üniversiteler.

MADDE 120 — Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, bilimsel ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir.

Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir; özel kanuna göre kurulmuş Devlet Üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, Üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların suçluları, görev ve yetkileri, öğretim ve araştırma görevlerinin Üniversite organlarıca denetlenmesi, bu esaslara göre kanunla düzenlenir.

Siyasal partilere üye olma yasağı, Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında uygulanmaz. Ancak, bunlar partilerin genel merkezleri dışında yönetim görevi alamazlar.

b) Radyo ve televizyonun idaresi ve haber ajansları.

MADDE 121 — Radyo ve televizyon istasyonlarının idaresi, özerk kamu tüzel kişiliği halinde, kanunla düzenlenir.

Her türlü radyo ve televizyon yayımları, tarafsızlık esaslarına göre yapılır.

Radyo ve televizyon idaresi, kültür ve eğitime yardımcılık görevinin gerektirdiği yetkilere sahip kılınır.

Devlet tarafından kurulan veya Devlettten mali yardım alan haber ajanslarının tarafsızlığı esastır.

V. Kamu Kurumlarının Niteliğindeki Meslek Kuruluşları.

MADDE 122 — Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı merci kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştırılmaz.

Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

VI. Olağanüstü Yönetim Usulleri.

a) Olağanüstü haller.

MADDE 123 — Olağanüstü hallerde vatandaşlar için konulabilecek para, mal ve çalışma yükümleri ile bu hallerin ilanı, yürütülmesi ve kaldırılması ile ilgili usuller kanunla düzenlenir.

b) Sıkıyönetim.

MADDE 124 — Savaş hali, savaş gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan ve Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemlil bir kalkışma olduğunu gösterir kesin belirtilerin meydana çıkması sebebiyle, Bakanlar Kurulu, süresi bir ayı aşmamak üzere, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya her yerinde sıkıyönetim ilân edebilir ve bunu hemen, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onamasına sunar. Meclis, gerekli gördüğü zaman, sıkıyönetim süresini kısaltabileceği gibi, tamamıyla da kaldırabilir. Meclisler toplantı değilse, hemen toplantıya çağırılır.

Sıkıyönetimin her defasında iki ayı aşmamak üzere uzatılması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır. Bu kararlar, Meclislerin birleşik toplantısında alınır.

Sıkıyönetim veya genel olarak savaş halinde, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, hürriyetlerin nasıl kayıtlanacağı veya durdurulacağı kanunla gösterilir.

VII. Kanunusular Emir.

MADDE 125 — kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmemez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askerî hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

D) İKTİSADİ VE MALİ HÜKÜMLER

I. Bütçe.

MADDE 126 — Devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Genel ve katma bütçelerin nasıl yapılacağı ve uygulanacağı kanunla gösterilir. Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

II. Sayıştay;

kamu iktisadi teşebbüslerinin denetlenmesi.

MADDE 127 — Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hukme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir.

Kamu iktisadi teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi kanunla düzenlenir.

III. Kesin hesaplar.

MADDE 128 — Kesin hesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmiş ise, ilgili oldukları mali yılın sonundan başlayarak en geç bir yıl sonra, Bakanlar Kurulunca, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesin hesap kanunu tasarılarının verilmesinden başlayarak en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

IV. Kalkınma.

a) Kalkınma planı ve Devlet Planlama Teşkilatı

MADDE 129 — İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plana bağlanır. Kalkınma bu plana göre gerçekleştirilir.

Devlet Planlama Teşkilatının kuruluş ve görevleri, planın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve planın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler özel kanunla düzenlenir.

b) Tabii servet kaynaklarının aranması ve işletilmesi.

MADDE 130 — Tabii servetler ve kaynakları, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Arama ve işletilmenin Devletin özel teşebbüsüyle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır.

c) Ormanların korunması ve geliştirilmesi.

MADDE 131 — Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zamanla mülk edilemez ve kamu yararı dışında tefak hukukuna konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir.

Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Orman suçları için genel af çıkarılamaz; ormanların tahribine yol açacak hiçbir siyasi propaganda yapılamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARGI

A) GENEL HÜKÜMLER

I. Mahkemelerin bağımsızlığı.

MADDE 132 — Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdani kanunlarına göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve tâlimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

II. Hâkimlik teminatı.

MADDE 133 — Hâkimler azlolunamaz. Kendileri istemedikçe, Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, ayuklarından yoksun kılınmaz.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlarla görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar ve meslekte kalmalarının caiz olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

III. Hâkimlik mesleği.

MADDE 134 — Hâkimlerin nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili suçlarından dolayı soruşturma yapılmasına ve yargılanmalarına karar verilmesi meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı esasına göre, kanunla düzenlenir.

Hâkimler altmışbeş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler. Askerî hâkimlerin yaş haddi kanunla belli edilir.

Hâkimler, kanunda belirtilenlerden başka, genel ve özel hiçbir görev alamazlar.

IV. Duruşmanın açık ve kararların gerekçeli olması.

MADDE 135 — Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmalardan bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına, ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli olduğu hallerde karar verilebilir.

Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.

Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

V. Mahkemelerin kuruluşu.

MADDE 136 — Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usûlleri kanunla düzenlenir.

VI. Savcılık.

MADDE 137 — Kanun, Cumhuriyet Savcılarının ve Kanunözcülerinin özlük işlerinde ve görevlerinde

yapmalarında teminat sağlayıcı hükümler koyar.

Cumhuriyet Başsavcısı, Başkanunsozcüsü ve Askerî Yargıtay Başsavcısı, yüksek mahkemeler hâkimleri hakkındaki hükümlere tabidir.

VII. Askerî yargı.

MADDE 138 — Askerî yargı, askerî mahkemeler ve disiplin mahkemeleri tarafından yürütülür. Bu mahkemeler, asker kişilerin askerî olan suçlarıyla, bunların asker kişilerin aleyhine veya askerî mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidirler.

Askerî mahkemeler, asker olmayan kişileri, ancak özel kanunda belirtilen askerî suçlarından dolayı yargırlarlar.

Askerî mahkemelerin, savaş veya sıkıyönetim hâllerinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olduğu kanunla gösterilir.

Askerî mahkemelerde üyelerin çoğunluğunun hâkimlik niteliğine sahip olması şarttır.

Askerî yargı organlarının kuruluşu, işleyişi, askerî hâkimlerin özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı, hâkimlik teminatı ve askerlik hizmetinin gereklerine göre özel kanunla düzenlenir.

B) YÜKSEK MAHKEMELER

I. Yargıtay.

MADDE 139 — Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Yargıtay üyeleri Yüksek Hâkimler Kurulunca, Yargıtay Birinci Başkanıyla İkinci Başkanları ve Cumhuriyet Başsavcısı Yargıtay büyük genel kurulunca, üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan ve üyelerinin ve diğer mensuplarının nitelikleri kanunla düzenlenir.

II. Danıştay.

MADDE 140 — Danıştay, kanunların başka idarî yargı mercilerine bırakmadığı konularda ilk derece ve genel olarak üst derece idare mahkemesidir.

Danıştay, idarî uyumsuzlukları ve davaları görmek ve çözümlenmek, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek ve kanunla gösterilen diğer görevi yapmakla görevlidir.

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanunsozcüsü, kanunda gösterilen niteliklere sahip kimseler arasından, Anayasa Mahkemesinin asıl ve yedek üyelerinden meydana gelen kurulca gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla seçilir. İlk iki oylamada çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yetinilir.

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanunsozcüsünün seçimlerinde Bakanlar Kurulu ile Danıştay genel kurulunca ayrı ayrı boş yer sayısı kadar aday gösterilir.

Danıştayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usûlleri, mensuplarının nitelikleriyle atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

III. Askerî Yargıtay.

MADDE 141 — Askerî Yargıtay, askerî mahkemelere verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercidir. Ayrıca, kanunla gösterilen askerî işlere ait belli davalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcısı, hâkimlik niteliğine sahip, kırk yaşını bitirmiş ve en az on yıl

askeri hâkimlik veya askeri savcılık yapmış kimseler tarafından Askerî Yargıtay genel kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla beş yerini oğ anısa olarak gösterdiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askerî Yargıtay, Başkanlarını kendi üyeleri arasından seçer.

Askerî Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usûlleri, üyeler hakkındaki disiplin işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre, kanunla düzenlenir.

IV. Uyuşmazlık Mahkemesi.

MADDE 142 — Uyuşmazlık Mahkemesi, adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir. Bu Mahkemenin Başkanlığını, Anayasa Mahkemesince kendi asıl veya yedek üyeleri arasından görevlendirilen bir üye yapar.

C) YÜKSEK HÂKİMLER KURULU

I. Kuruluş.

MADDE 143 — Yüksek Hâkimler Kurulu, onsekiz asıl ve beş yedek üyeden kuruludur. Bu üyelerden altısı Yargıtay genel kurulunca, altısı birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerce ve kendi aralarından gizli oyla seçilir. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu, yüksek mahkemelerde hâkimlik etmiş veya bunlara üye olma şartlarını kazanmış kimseler arasından gizli oyla ve üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile üçer üye seçerler. Bu usûlle Yargıtay genel kurulunca iki, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ile Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından birer yedek üye seçilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden Başkanını seçer.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin görev süresi dört yıldır. Her iki yılda yarısının seçimi yenilenir. Hâkimlik görevinde iken seçilmiş olan üyeler arı ardına iki defa seçilemez.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, görevleri süresince başka bir iş ve görev alamazlar.

Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşu, çalışma usûlleri, bölümleri ve bu bölümlerin görevleriyle toplantı ve karar yetersayıları, Başkan ve üyelerinin aylık ve ödenekleri kanunla düzenlenir.

Adâlet Bakanı, Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına katılabilir; oylamaya katılamaz.

II. Görev ve yetkileri.

MADDE 144 — Hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hâkimler Kurulundur.

Bir hâkimin, her ne sebeple olursa olsun, meslekten çıkarılması hakkındaki karar, genel kurulun salt çoğunluğuyla alınır.

Adâlet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde, bir hâkim hakkında disiplin kovuşturması açılması için Yüksek Hâkimler Kuruluna başvurabilir.

Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır.

Hâkimlerin denetimi, belli konular için Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst derecedeki hâkimler eliyle yapılır.

D) ANAYASA MAHKEMESİ

I. Kuruluş.

MADDE 145 — Anayasa Mahkemesi, onbeş asıl ve beş yedek üyeden kuruludur. Asıl üyelerden dörtü

Yasama Meclisi üyeleri, birer üye, Sayıştay genel kurulunca kendi Başkan ve üyeleri arasından aynı usûlle seçilir. Millet Meclisi üç, Cumhuriyet Senatosu iki üye seçer. Cumhurbaşkanınca da iki üye seçilir. Cumhurbaşkanınca, bu üyelerden birini, Askerî Yargıtay genel kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla ve gizli oyla göstereceği üç aday arasından seçer. Anayasa Mahkemesi, kendi üyeleri arasından, gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla, dört yıl için, bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer; yeniden seçilmek caizdir.

Yasama Meclisleri, bu seçimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri dışından, üye tamsayılarının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla yaparlar. İlk iki oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yettilir.

Yasama Meclislerince seçilecek üyelerden birer kişinin, Üniversitelerin hukuk, iktisat ve siyaset bilimler öğretim üyelerinin birlikte toplanarak, açık üyeliklerin üç katı tutarında ve gizli oyla gösterecekleri adaylar arasından olması gereklidir.

Anayasa Mahkemesine asıl veya yedek üye olabilmek için, kırk yaşını doldurmuş bulunmak ve Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay veya Sayıştayda Başkanlık, üyelik, Başsavcılık, Başkanunsozcülüğü veya Üniversitelerde hukuk, iktisat ve siyaset bilimler alanlarında en az beş yıl öğretim üyeliği veya onbeş yıl avukatlık yapmış olmak şarttır.

Anayasa Mahkemesine, Yargıtay iki, Danıştay ile Yasama Meclislerinin herbiri birer yedek üye seçerler. Yedek üyelerin seçiminde de, asılların seçimindeki usûl uygulanır.

Anayasa Mahkemesi üyeleri, resmî veya özel hiç bir görev alamazlar.

b) Üyelğin sona ermesi.

MADDE 146 — Anayasa Mahkemesi üyeleri altmışbeş yaşında emekliye ayrılırlar.

Anayasa Mahkemesi üyeliği, bir üyenin hâkimlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymesi halinde kendiliğinden; görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde de, Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile sona erer.

II. Görev ve yetkileri.

MADDE 147 — Anayasa Mahkemesi, kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetler.

Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini, Cumhuriyet Başsavcısını, Başkanunsozcüsünü, Askerî Yargıtay Başsavcısını ve kendi üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar ve Anayasa ile verilen diğer görevleri yerine getirir.

Anayasa Mahkemesinin, Yüce Divan sıfatıyla yargılamasında savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı yapar.

III. Yargılama ve çalışma usûlü.

MADDE 148 — Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usûlleri kanunla; Mahkemenin çalışma tarzı ve üyeleri arasındaki işbölümü kendi yapacağı İçtüzükle düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla bakıldığı dâvalar dışındaki işleri, dosya üzerinde inceler. Ancak, gerekli gördüğü hallerde, sözlü açıklamalarını istemek üzere ilgilileri çağırır.

IV. İçtüzükler.

MADDE 149 — Cumhurbaşkanı, her milletvekili genel seçimlerinde mutabek oy sayısının en az yüzde onunu alan veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasal partiler veya bunların meclis grupları; Yasama Meclislerinden birinin üye tamsayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri; kendi mahkeme ve görevlerini yürüten alanlarda Yü-

sek Hâkimler Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay ve Üniversiteler, kanunların veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüklerinin veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptâl davası açabilirler.

b) Dava açma süresi.

MADDE 150 — Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptâl davası açma hakkı, iptâl istenen kanunun veya İktüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak doksan gün sonra düşer.

c) Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi.

MADDE 151 — Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse, bu iddia, temyiz mercince esas hükümlerle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine geliştikten başlamak üzere üç ay içinde kararını verir.

Bu süre içinde karar verilmezse, mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını, kendi kanısına göre çözümlü olarak davayı yürütür. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkemeler buna uymak zorundadır.

V. Anayasa Mahkemesinin kararları.

MADDE 152 — Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir.

Anayasa Mahkemesince, Anayasaya aykırı olduğundan iptâlî karar verilen kanun veya İktüzük veya bunların iptâl edilen hükümleri, karar tarihinde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptâl hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın verildiği gündən başlayarak altı ayı geçemez.

İptâl kararı geriye yürütmez.

Anayasa Mahkemesi, diğer mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin, olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verebilir.

Anayasa Mahkemesi kararları, Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.

DÖRDÜNCÜ KISIM

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

I. Devrim kanunlarının korunması.

MADDE 153 — Bu Anayasaya hiçbir hükmi, Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden aşağıda gösterilen Devrim kanunlarının, bu Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz:

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;
2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası hakkında Kanun;
3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına dair Kanun;
4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme aktinin evlendirme memuru tarafından yapılacağına dair medeni nikâh esasları ile aynı Kanununun 110 uncu maddesi hükmü;
5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmillet Erkamın Kabulü hakkında Kanun;

6. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1358 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun;

7. 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lâkap ve Unvanların Kaldırılmasına dair Kanun;

3. 3 Kanunovvel 1934 tarihli ve 2896 sayılı Bazı Klavelerin Giyilemeyeceğine dair Kanun.

II. Diyanet İşleri Başkanlığı.

MADDE 154 — Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.

BEŞİNCİ KISIM

GEÇİCİ HÜKÜMLER

I. T. E. M. M. nin seçilmesi ve toplanması.

GEÇİCİ MADDE 1 — Bu Anayasaya göre kurulan Millet Meclisiyle Cumhuriyet Senatosunun, seçimleri aynı günde yapılır.

Seçim sonucunun Yüksek Seçim Kurulunca ilânını takibeden beşinci gün, her iki Meclis kendiliğinden, Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında saat 15.00 de birlikte toplanır. Bu toplantıya en yaşlı milletvekili başkanlık eder. Bu toplantıda, önce Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve sonra milletvekilleri andığılar.

a) Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu seçimlerinin birlikte yapılacağı; ilk toplantı günü.

b) Cumhuriyet Senatosunun kurulması.

GEÇİCİ MADDE 2 — Bu Anayasaya göre kurulacak Cumhuriyet Senatosunun ilk genel seçimleri, genel oyla seçilecek olan bütün üyelikler için yapılır.

Cumhuriyet Senatosu, Cumhurbaşkanınca seçilmesi gereken onbeş üyenin seçiminden önce hukuki varlık kazanır. Cumhurbaşkanı, bu üyeleri, kendi seçiminden başlayarak bir ay içinde seçer.

c) Geçici İktüzük.

GEÇİCİ MADDE 3 — Bu Anayasaya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun toplantı ve çalışmalarını için, kendi İktüzükleri yapılmaya kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükte olan İktüzüğü hükümleri uygulanır.

II. Kurucu Meclis, Millî Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisinin hukuki varlıklarının sona ermesi; Devrim tasarrufları.

GEÇİCİ MADDE 4 — Bu Anayasaya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanmasıyla, 20 Nisan 1340 tarihli ve 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununa ve 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 sayılı Kanunla 13 Aralık 1960 tarihli ve 157 sayılı Kanuna göre kurulan Kurucu Meclisin, Millî Birlik Komitesinin ve Temsilciler Meclisinin hukuki varlıkları sona erer ve bunlar kendiliğinden dağılmış olur.

27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren Kurucu Meclisin toplandığı 6 Ocak 1961 tarihine kadar yasama yetkisini ve yürütme görevini Türk Milleti adına kullanmış bulunan Millî Birlik Komitesinin ve Devrim Hükümetlerinin karar ve tasarruflarından ve bunların, idarece veya yetkili kılınan organ ve mercilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarruflarda bulunanlar ve uygulayanlar hakkında cezai veya malî veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz.

Normal demokratik rejimi bütün teminat ile kurmak amacıyla gerçekleştirilen ve yürütülen 27 Mayıs 1960 Devrim tarihinden 6 Ocak 1961 tarihine kadar çıkarılan kanunlar, Türkiye Cumhuriyetinin diğer kanunlarının değiştirilmesi ve kaldırılmasında uygulanan kurallara göre değiştirilebilir veya kaldırılabilir. Ancak, bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde iptâl davası açılmıyacağı gibi, itiraz yoluyla dahi mahkemelerde Anayasaya aykırılık iddiası ileri sürülemez.

27 Mayıs 1960 dan 6 Ocak 1961 tarihine kadar çıkarılan kanunların, yapılmış tasarrufların ve alınmış kararların değiştirilmesi veya kaldırılması hallerinde de 2 nci fıkraya hükmü saklıdır.

III. Cumhurbaşkanını seçimi.

GEÇİCİ MADDE 5 — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin andıktıkları toplantının ertesi günü, Cumhurbaşkanı seçimi yapılır.

Cumhurbaşkanının seçilmesiyle, 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 sayılı Kanunla kabul edilmiş olan Devlet Başkanının görevi kendiliğinden sona erer.

IV. Bakanlar Kurulunun kurulması.

GEÇİCİ MADDE 6 — Bu Anayasanın 192 nci maddesine göre yeni Bakanlar Kurulu kurulunca, 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 sayılı Kanuna göre kurulan ve iş başında olan Bakanlar Kurulunun görevi kendiliğinden sona erer.

V. Anayasanın kabul ettiği organ, kurum ve kurullar.

GEÇİCİ MADDE 7 — Bu Anayasa ile kabul edilmiş olan yeni organ, kurum ve kurulların kuruluş ve işleyişleriyle ilgili kanunlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısından başlayarak en geç altı ay içinde ve bu Anayasa ile konulması emredilen diğer kanunlar da en geç iki yıl içinde çıkarılır.

a) Yeni organ, kurum ve kurulların kurulması.

GEÇİCİ MADDE 8 — Bu Anayasaya göre kurulacak organ, kurum ve kurullar, kuruluş kanunları yürürlüğe konularak görevlerine başlayınca kadar, bu konulardaki hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

b) Eski organ, kurum ve kurulların durumu.

GEÇİCİ MADDE 9 — Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmî Gazeteyle yayımlanmasında önce, mahkemelerde kanunların Anayasaya aykırılığı iddiası ileri sürülemez ve mahkemelerce de kanunların Anayasaya aykırılığına dayanılarak karar verilemez.

Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı tarihte yürürlükte olan herhangi bir kanun hakkında, bu Anayasaya aykırılığı iddiasıyla iptâl davası açılabilir. Bu halde iptâl davası açma hakkı, Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmî Gazeteyle yayımlandığı tarihten itibaren altı ay sonra düşer.

VI. İlk Cumhurbaşkanında ad seçimi.

GEÇİCİ MADDE 10 — Cumhuriyet Senatosunun genel oyla ve Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerinin yenilenmesi hakkındaki 73 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmünün uygulanmasını sağlamak amacıyla, bunların seçiminden iki yıl sonra yapılacak seçimlerle yenilenecek olanları tesbit etmek üzere, bu seçimden iki ay önce adçekmeye başvurulur; dört yıl sonra ya-

plı olacak seçimle yenilenecek olan üyelerin tesbiti için, aynı esasa uyularak adçekilir; ancak, ikinci yıl sonunda seçilmiş olan üyeler bu adçekmeye girmez.

Cumhuriyet Senatosu Başkanı hakkında adçekme işlemi uygulanmaz.

İlk Cumhuriyet Senatosu seçiminden iki ve dört yıl sonra yapılacak seçimler hakkında da, Cumhuriyet Senatosu seçimleriyle ilgili kanun hükümleri uygulanmaz.

VII. Affedilenlerin seçime yeterliği.

GEÇİCİ MADDE 11 — Yüz kısaltması olmayan bir suçtan kesin hüküm giydikten sonra, bu Anayasanın halkoyu ile kabulünden önce affedilmiş bulunmaları, 68 inci maddedeki seçime yasağına tâbi değildirler.

ALTINCI KISIM
SON HÜKÜMLER

I. Anayasanın değiştirilmesi.

MADDE 155 — Anayasanın değiştirilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler ivedilikle görüşülmez. Değiştirme teklifinin kabulü, Meclislerin ayrı ayrı üye tamsayılarının üçte iki çoğunluğunun oyuyla mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, 1 inci fıkradaki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir.

II. Başlangıç ve kenar başlıklar.

MADDE 156 — Bu Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten Başlangıç Kısmı, Anayasa metnine dâhildir.

Madde kenar başlıkları, sadece ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralama ve bağlantıyı gösterir. Bu başlıklar, Anayasa metninden sayılmaz.

III. Anayasanın yürürlüğe girmesi.

MADDE 157 — Bu Anayasa, halkoyuna sunulup kabul edilince, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası olur ve halkoyu sonuçlarıyla beraber derhâl Resmî Gazetede yayımlanır.

Bu Anayasanın Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşu, seçimi ve toplanması ile ilgili hükümleri, 1 inci fıkraya göre yayımlanması ile; diğer hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçilmesi ile, geçici maddelerde belirtilen esaslara göre yürürlüğe girer.

19/7/1961

Yüksek Seçim Kurulu Kararı

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığından :

Yüksek Seçim Kurulunun Anayasanın halkoyuna sunulmasının kesin sonuçlarına ilişkin Kararı

Karar No : 106

Anayasanın Halkoyuna Sunulması hakkındaki 283 sayılı Kanunun 6 nci maddesi hükmünce il seçim kurullarından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilmesi gereken il birleştirme tutanaklarına alt onaylı örneklerin hepsinin Kurulumuza ulaşmış bulunması üzerine, Kurulumuzca bu belgeler incelenip onlarda gösterilen sonuçlar toplandıktan sonra gereği konuşulup görüldü :

1 — 9/7/1961 günü Anayasanın halkoyuna sunulmasında bütün Türkiye'de seçmen olarak oy kullanması gerekli kimselerin toplamının (12.735.009), bunlar içinden halkoyuna katılanların toplamının (10.322.169), verilen oylardan muteber bulunanların toplamına (10.282.561) ve mu-

teber bulunmayanların toplamının ise (39.608) olduğu, Anayasaya evet oyu verenlerin toplamının (6.348.191) ve hayır oyu verenlerin toplamının ise (3.934.370) olduğu tesbit edilmiştir.

2 — 283 sayılı kanunun 7 nci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca, muteber oyların yarısından çoğunun evet olması halinde, Anayasanın Türk Milleti tarafından kabul edilmiş bulunacağına, yukarıki bentte gösterilen muteber oy toplamının (10.282.561), bunun yarısının (5.141.281) ve evet oylarının toplamının ise (6.348.191) den ibaret olmasına göre, Kurucu Meclis tarafından 27/5/1961 Cumartesi günü kabul edilmiş bulunan Anayasa metni, Türk Milleti tarafından da kabul edilmiş bulunmaktadır ve bu durumun, 283 sayılı kanunun 7 nci maddesine göre, Kurulumuzca derhal ilân edilmesi gerekir.

3 — Halkoyuna sunulan Anayasanın 157 nci maddesi hükmünce, bu Yasa, halkoyu sonunda kabul edilince, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası olur ve halkoyu sonuçlarıyla beraber hemen Resmî Gazete'de yayımlanır.

Bu hükme ve Anayasanın millet tarafından kabul edilmiş bulunmasına göre metin, halkoyu sonuçlarını tesbit eden bu karar ile beraber, derhal, Resmî Gazete'de yayınlanmalıdır. Diğer yasalarda olduğu gibi, Anayasaya dahi, Kurucu Meclis kanun numarası verildikten sonra metnin yayınlanması gerektiğinden, bu karar, Kurucu Meclis Başkanlığına yollanmalıdır.

Sonuç :

1 — Kurucu Meclis tarafından 27/5/1961 de kabul edilip 9/7/1961 de halkoyuna sunulmuş bulunan Anayasanın Türk Milleti tarafından kabul edilmiş bulunduğu,

2 — Anayasanın halkoyu sonucunda kabul edilmiş bulunduğuna derhal ilânına ve bu kararın ivedi olarak Türkiye Radyolarıyla yayınlanmasının sağlanmasına,

3 — Anayasa ile beraber Resmî Gazete'de hemen yayınlanması için bu kararın derhal Kurucu Meclis Başkanlığına gönderilmesine, 19/7/1961 de oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Resat Seçkin	Üye İhsan Esemiz	Üye Osman Yeten
Üye Muhittin Taylan	Üye Kâem Akdoğan	Üye Adil Dündar
		Üye Kemal Berkem
		Kâtip Übeyt Akkan

İLANLAR

M. S. B. 1 No. lu Satın Alma Komisyonu Başkanlığından

18 ton tam yağlı kaşar peyniri satın alınacaktır. Tahmini tutarı 180.000 lira olup geçici teminatı 10.250 liradır. İhalesi 25/7/1961 günü saat 11 de kapalı zarf usulü ile yapılacaktır. 9 tonluk partiler halinde ayrı ayrı isteklere ihale edilebilir. Evsaf ve şartnameler Komisyonunda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir. Tâliplerin ihale saatinden bir saat evveline kadar teklif mektuplarını Komisyon Başkanlığına vermeleri.

2516 / 4-4

300 ton kuru soğan satın alınacaktır. Tahmini tutarı 150.000 lira olup geçici teminatı 8.750 liradır. İhalesi 26/7/1961 günü saat 11 de kapalı zarf usulüyle yapılacaktır. 150 tonluk partiler halinde ayrı ayrı isteklere ihale edilebilir. Evsaf ve şartnameler Komisyonunda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir. Tâliplerin ihale saatinden bir saat evveline kadar teklif mektuplarını Komisyon Başkanlığına vermeleri.

2527 / 4-4

220 ton odun satın alınacaktır. Tahmini tutarı 33000 lira olup geçici teminatı 2475 liradır. 2/8/1961 günü saat 11 de kapalı zarf usulüyle yapılacaktır. Evsaf ve şartnameler komisyonunda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir. Tâliplerin ihale saatinden bir saat evveline kadar teklif mektuplarını Komisyon Başkanlığına vermeleri.

2610 / 4-3

90 ton kuru soğan satın alınacaktır. Tahmini tutarı 49500 lira olup geçici teminatı 3713 liradır. İhalesi 31/7/1961 günü saat 11 de kapalı zarf usulüyle yapılacaktır. 30 tonluk partiler halinde ayrı ayrı isteklere ihale edilebilir. Evsaf ve şartnameler komisyonunda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir. Tâliplerin ihale saatinden bir saat evveline kadar teklif mektuplarını Komisyon Başkanlığına vermeleri.

2611 / 4-3

220 ton odun satın alınacaktır. Tahmini tutarı 33000 lira olup geçici teminatı 2475 liradır. 2/8/1961 günü saat 11.30 da kapalı zarf usulüyle yapılacaktır. Evsaf ve şartnameler komisyonunda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir. Tâliplerin ihale saatinden bir saat evveline kadar teklif mektuplarını Komisyon Başkanlığına vermeleri.

2612 / 4-3

240 ton odun satın alınacaktır. Tahmini tutarı 75600 lira olup geçici teminatı 5030 liradır. İhalesi 1/8/1961 günü saat 11 de kapalı zarf usulüyle yapılacaktır. Evsaf ve şartnameler komisyonunda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir. Tâliplerin ihale saatinden bir saat evveline kadar teklif mektuplarını Komisyon Başkanlığına vermeleri.

2613 / 4-3

M. S. B. 4 No. lu Satın Alma Komisyonu Başkanlığından

Kapalı zarf usulü ile Mürtet Hava Meydanında Trafo Postası ile harici elektrik şebeke tesisatı yapılacaktır. Keşif bedeli 563.878,56 lira olup geçici teminatı 26.805,14 liradır. İhalesi 10/8/1961 Perşembe günü saat 11,00 de Komisyonunda yapılacaktır. Keşif ve şartnameler her gün öğleden evvel Komisyonunda ve İst. Lv. A. liginde görülebilir.

İsteklilerin ihale gününden en az üç gün evvel, Hv. İnş. Grp. Bşk. na müracaat ile yeterlik belgesi almaları şarttır. Tâliplerin 2490 sayılı kanunun hükümleri dairesinde hazırlayacakları teklif zarflarını ihale saatinden bir saat evvel makbuz mukabilinde Komisyon Başkanlığına vermeleri. Posta ile gönderilecek zarflardaki gecikmeler hiçbir suretle kabul edilmez.

2730 / 4-1

Karayolları Genel Müdürlüğünden :

1 — Tekrar eksiltmeye konulan iş : Adıyaman - Siverek yolunda Nispetli köprü yeri sondaj işi olup keşfi 50.000,— liradır.

2 — Eksiltme günü : 31/7/1961 Pazartesi günü saat 16 da Ankara'da Karayolları Genel Müdürlüğü binasında Köprüler Dairesi odasında teklif alma suretiyle ve kapalı zarf usulü ile yapılacaktır.

3 — Eksiltme evrakı : Verzeye yatırılacak (250) ikiyüzelli kurus bedelle ait makbuz mukabilinde Karayollarının Teknik Hesaplar Şubesinden alınacaktır.

4 — Eksiltmeye girebilmek için :

a) 1961 yılına ait ticaret ve sanayi odası belgesiyle (3.750,—) E-ralık geçici teminat vermeleri.

b) İstekliler en geç 25/7/1961 Salı günü mesai saati sonuna kadar bir dilekçe ile Karayolları Genel Müdürlüğüne müracaat etmeleri (müracaatta genel evrak kaydı tarihi muteberdir) ve dilekçelerine plan ve tehzizat, taahhüt, teknik personel ve bu işin teknik öneminde bir sondaj işi yaptıklarına dair belgelerini eksiksiz olarak bağhyarak bu iş için yeterlik belgesi almaları.

5 — İsteklilerin tekliflerini eksiltme günü saat onbeşe kadar makbuz mukabilinde Komisyon Başkanlığına vermeleri lazımdır.

Postada olacak gecikmeler kabul edilmez, keyfiyet ilân olunur.

2628 / 4-4

Bayındırlık Bakanlığında :

Bakanlığımız ihtiyacı için 750 Rule Ozalit Kâğıdı satın alınacaktır. Ozalit kâğıtlarının muhammen bedeli (26.250,—) lira olup, geçici teminatı (1.968,75) liradır.

Eksiltme 24/7/1961 Pazartesi günü saat 15 de Bakanlık Malzeme Müdürlüğünde toplanacak Malzeme Eksiltme Komisyonunca kapalı zarf usulüyle yapılacaktır.

Bu işe ait şartname Bakanlık Malzeme Müdürlüğü ile İstanbul Bayındırlık Müdürlüğünden bedelsiz olarak temin edilebilir.

İsteklilerin belirli günde eksiltme saatinden bir saat öncesine kadar teklif mektuplarını Komisyon Başkanlığına vermiş olmaları lazımdır.

Postada olacak gecikme kabul olunmaz. 2609 / 4-4

Yapı İşleri Genel Müdürlüğünden :

Müdürlüğümüz tarafından Altındağ Kazası Tatlar Köyünde bir havuz yaptırılacaktır.

1 — Yukarıda isimli yerdeki sulama tesislerinde keşif bedeli 27.172 lira olup, muvakkat teminatı 2.037,50 liradır.

2 — İhale açık eksiltme usulüyle 5/8/1961 günü saat 11 de Kavaklıdere Boylu Sokak No. 93 deki Müdüriyet binasında yapılacaktır.

3 — Bu işe ait şartnameler her gün mesai saatleri içinde görülebilir.

4 — İhale tarihinden üç gün evvel daireden ihaleye giriş belgesi alınmalıdır.

5 — Teklif mektupları ihale günü ihale saatinden bir saat evvel Komisyona verilmiş olacaktır.

2747 / 4-1

Maliye Bakanlığında :

Yapılacak iş : Maliye Bakanlığı Maliyetlik Kurulu Başkanlığı kısmında yapılacak kütüphane

Keşif tutarı : (52800,94) lira.

Teminat miktarı : (2380,05) lira.

Eksiltme mahalli ve tarihi : 23/7/1961 Cuma günü saat (16) da Maliye Bakanlığı Millî Emlak Genel Müdürlüğünde kapalı zarf usulüyle ihale olunacaktır.

Şartname ve ölçüleri evrak mezkûr mahalde görülebilir.

Eksiltmeye iştirak etmek isteyenlerin ihale gününden en az üç gün evveline kadar bu iş için Bayındırlık Bakanlığında alınacakları yeterlik belgesiyle 1961 yılı Ticaret Odası vesikası ve teminat makbuzunu havi olarak 2490 sayılı kanunun 32 nci maddesi gereğince hazırlanacakları teklif mektuplarını eksiltme saatinden bir saat evveline kadar Komisyon Başkanlığına vermeleri lâzımdır. Postada vâkı gecikmeler kabul edilmez.

2640 / 4-4

PTT Genel Müdürlüğünden :

1 — Siyerek PTT binası inşaatı, kapalı zarf usulü ile eksiltmeye çıkarılmıştır.

2 — Keşif bedeli : 220.000,— lira olup geçici teminatı 12.250,00 liradır.

3 — Bu işe ait keşif ve şartnameler Ankara'da PTT Genel Müdürlüğü Yapı İşleri Dairesi Başkanlığında görülebilir.

4 — Bu işin eksiltmesi 4/8/1961 tarihine tesadüf eden Cuma günü saat 16.00 da Ankara'da PTT Genel Müdürlüğünde toplanacak ihale komisyonu tarafından yapılacaktır.

5 — Bu inşaatla talip olacak müteahhitlerin bu önemde ve evsafda 150.000,00 liralık her geçit tesisatı da ihtiva eden bir inşaatı resmi dairelere karşı müteahhit olarak yüklendiklerini ve iyi bir surette başardıkları

latımı bildirir, işveren resmi dairelerden alınmış son yıllara ait belgeler ile 1/8/1961 Salı günü saat 17,30 a kadar bir dilekçe ile Genel Müdürlüğe müracaat ederek ihaleye iştirak belgesi alacaklardır.

6 — İstekliler iştirak belgelerini, 1961 yılı Ticaret Odası vesikalarnı, 12.250,00 TL.lık geçici teminat mektuplarını, teklif mektubu ile birlikte hazırlanacakları kapalı zarfı eksiltme saatinden bir saat evvel Komisyon Başkanlığına tevdi edilnek üzere Yapı İş. D. Başkanlığına makbuz mukabilinde vereceklerdir.

7 — Belge komisyonu tâlipler hakkındaki kanaati neticesinde iştirak belgesi verip vermemekte ve ihale komisyonu da ihaleyi yapıp yapmamakta veya tercihan dilediğine ihale etmekte serbesttir.

8 — Bu ihaleye girecek müteahhitler, Bayındırlık Bakanlığının 23 Mart 1961 gün ve 10763 sayılı Resmî Gazete'de müntezir iştirak Yönetmeliğinin dördüncü maddesinde yazılı belgeleri müracaat dilekçesine ekli olarak vermeye mecburdur.

9 — İsteklilerin tek kişi veya tüzel kişi olması şarttır. (Özel veya tescil edilmemiş ortaklar kabul edilmez.)

10 — Postada vâkı gecikmeler ve telle müracaatlar kabul edilmez.

2719 / 2-1

Bayındırlık Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden :

1 — Aşağıda cinsi, miktarı, ihale tarihi ve saati, muvakkat teminat miktarı gösterilmiş olan malzemeler fiyat ve teklif isteme suretiyle satın alınacaktır.

C i n s i	İhalenin tarihi ve saati	M. Teminat T. L.
4 Aded (100-125 cfm) Seyyar kompresör	7/8/1961	15,00
3 > (210-250 cfm) > >		
3 > (365 cfm) > >		
2 > (600 cfm) > >		

2 — Bedeli T. L. ile ödenecek olup Dairemizce döviz temini mevzu bahis değildir.

3 — İhale DSİ Makina ve İkmal Dairesi Reisliği (Etilik - Ankara) toplanacak satınalma komisyonunda yapılacaktır. Şartnameler aynı yerden firmaların antetli kâğıdına yazılmış pullu bir dilekçe ile bedelsiz olarak temin edilebilir.

4 — İsteklilerin teklif mektuplarını, idari şartnamenin 9 uncu maddesinde istenen vesaik ile birlikte ihalenin yapılacağı saate kadar Komisyon Başkanlığına makbuz mukabilinde teslim etmeleri şarttır.

5 — Postada vâkı gecikmeler ve telgrafla yapılacak müracaatlar kabul edilmez.

6 — İdare ihaleyi yapıp yapmamakta miktarları azaltıp çoğaltmakta serbesttir. (Kısmi teklif verilebilir)

2734 / 1-1

Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğünden :

1 — Eksiltmeye Konulan İşler	Keşif bedeli Lira	Banka referansı Lira	Geçici teminat Lira	Evrak bedeli Lira K.	Eksiltme tarih, gün ve saati	Müracaat son günü
1. Divriği-İmranlı-Zara Devlet yolunda (Büyük Zara) Köp. yapımı	913.973 00	73.046 00	40.275 00	45 70	27/7/1961 Perşembe saat 16	21/7/1961 Cuma mesai saati sonu
2. Divriği-İmranlı-Zara Devlet yolunda (Küçük Zara) Köp. yapımı	479.230 00	38.340 00	22.920 00	24 00	28/7/1961 Cuma saat 16	22/7/1961 Cumartesi mesai saati sonu

2 — Yukarıda yazılı köprülerin eksiltmeleri hâzalarında gösterilen tarih, gün ve saatlerde Ankara'da Karayolları Genel Müdürlüğü binasında Köprüler Dairesinde kapalı zarf usulüyle yapılacaktır.

3 — Eksiltme evrakı : Yukarıda yazılı her iş için o işin hâzasında yazılı ve vezneye yatırılacak bedele ait makbuz mukabilinde Karayolları Genel Müdürlüğü Teknik Hesaplar Şubesinden alınacaktır.

4 — Eksiltmeye girebilmek için :

a) İsteklilerin 1961 yılına ait ticaret odası belgesi ile usulü daireden yukarıda yazılı her iş için o işin hâzasında gösterilen miktarda geçici teminat vermeleri,

b) İsteklilerin en geç yukarıda yazılı her iş için ayrı ayrı tesbit edilen müracaat son günü mesai saati sonuna kadar birer dilekçe ile Karayolları Genel Müdürlüğüne müracaat etmeleri (Müracaatta genel evrak kaydı tarihi müteberrir) ve dilekçelerine 23/8/1961 tarihinden sonra Bayındırlık Bakanlığında alınmış ve (B) grupundan en az yukarıda yazılı keşif bedellerini ihtiva eden müteahhitlik karnesi, plân ve teğhiizat, eksiksiz olarak bağlayarak bu işlerin eksiltmelerine girmek için yeterlik belgeleri almaları,

5 — İsteklilerin eksiltme şartnamesinde verilen izahat dairesinde hazırlanacakları teklif mektuplarını eksiltme günleri saat 16 e kadar makbuz mukabilinde Komisyon Başkanlığına vermeleri lâzımdır.

Postada olacak gecikmeler kabul edilmez. Keyfiyet lîân olur.

2549 / 4-4

İÇİNDEKİLER**Kanun****Sayfa**

334 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Kanunu

1

Yüksek Seçim Kurulu Kararı

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı Kararı

14

İlanlar

15